

ΔΗΜΟΤΙΚΑ ΤΡΑΓΟΥΔΙΑ ΤΗΣ ΘΑΣΟΥ

Ελισάβετ Κοκκαλά-Ζαχαροπούλου

Τα δημοτικά μας τραγούδια αποτελούν ανεκτίμητο εθνικό θησαυρό, στον οποίο πρέπει να προσφεύγουν όσοι θέλουν να γνωρίσουν πράγματι την ιστορία του τόπου τους. Μέσα από τους στίχους των τραγουδιών αυτών ο λαός εκφράζει όλο τον ψυχικό του κόσμο, εκφράζει τις λαχτάρες, τις επιθυμίες του, τις χαρές και τις λύπες του, τον πόνο της ξενιτιάς, την αγάπη στη φύση, τον έρωτα, την αφοσίωσή του σε πρόσωπα ακριβά, τον πατριωτισμό του, τον πόνο του θανάτου. Αντικατοπτρίζουν έτσι την ίδια την εθνική φυσιογνωμία μας και καταλήγουν να γίνονται πηγή αυτογνωσίας.

Η αγάπη μου στο δημοτικό τραγούδι με παρακίνησε πριν 12 χρόνια ν' ασχοληθώ με την καταγραφή ορισμένων ασμάτων που άκουσα από γέροντες. Τα περισσότερα μου τά 'πε η γιαγιά μου Λασκαρίνα Παναγιωτάρα, ηλικίας τότε 80 χρονών. Τα τραγούδια που κατέγραψα είναι γραμμένα στο τοπικό λεκτικό ιδίωμα του Θεολόγου Θάσου, όπου γεννήθηκα. Από το υλικό που συγκέντρωσα δημοσιεύω τα παρακάτω τραγούδια¹:

1

Για ανύπανδρα κορίτσια

Σύρτι κουρίτσαμ στου χορό, τώρα που βρίσκητι κιρό,
γιατ' αύριου παντρεύηστι, σπιτονοικοκυρεύηστι.
Δε σας αφήνειν τα πιδιά να πάτι ως τη γειτουνιά,

1. Από τα τραγούδια που καταγράφονται τα μισά σχεδόν είναι πανελλήνια γνωστά, όπως: «Ο έρωτας δεν ειν' δεντρί ούτε κι ανθός να πέσει...», «Μια ουραία βουσικουπούλα απ' ούδα του πουρνό κι έβροσκε τα πρόβατά της απάνου στου βουνό...» κλπ. Βέβαια όλ' αυτά παρουσιάζουν ενδιαφέρον, γιατί έχουν προσαρμοσθεί στο θασιακό λεκτικό ιδίωμα· επειδή όμως δεν είναι θασίτικα, ο επιμελητής της έκδοσης αναγκάζεται να προβεί στη δημοσίευση μερικών απ' αυτά, που ξεχωρίζουν και με την προσθήκη των νέων στίχων και με την προσαρμογή τους στο ντόπιο γλωσσικό ιδίωμα.

δε σας αφήνουν οι άντρες σας να πάτι στις μανάδες σας,
 δε σας αφήνουν οι πιθιροί να πάτι κει πουν' οι χοροί,
 δε σας αφήνουν οι πιθιρές να πάτι κει πουν' οι χαρές.
 Τις άντρες τις μυθίζουμε κι τις απουκοιμίζουμε
 κι τα πιδιά τα δέρνουμε κι στου σχουλειό τα στέλνουμε.
 Τουν κακόν ντου πιθιρό ντου κάνου όπους ξέρου 'γώ.
 Ντου στρώνου ιδώ, ντου στρώνου κκει, ντου στρώνου κάτου στην αυλή,
 ντου βάνου για προυσκέφαλου του γαιδαριού ντου κέφαλου.
 Την κακιά την πιθιρά τη βάνου απάν' στην πυρουστιά.

2

Στη μάνα που έχασε τα παιδιά της

Μια μάνα πόχει τα δυο πιδιά στου Μπαμπακό στείλμένα
 πες την να μην τα καρτερεί, να μην τα πιριμένει.
 Ου Μπαμπακός κατέβαζι δέντρα ξιριζουμένα.
 Κατέβαζι κι μια μηλιά μι μήλα φουρτουμένη
 κι απάνου στα κλωνάρια της δυο αδέλφια αγκαλιασμένα.
 Τό 'να τ' άλλου ίλιγι² κι τ' άλλου πάλι λέγει:
 Για βάστα μι καλέ αδιρφέ να μην 'ποχωριστούμι,
 γιατί ίσους κι χουρίσουμε δεν ανταμωνομέστι.

3

Ο Γιάννης και ο Μήτσος³

Ου Γιάννης κι ου Μήτσους ανταμουθήκανι,
 απάνου στου γιουφύρι μαχαιρουθήκανι.
 Νταγιάντα, βρε Μήτσουμ, νταγιάντα.
 — Δε νταγιαντώ, γιατρέμ, δεν είναι παραμικρή,
 την εχ' δωσ' τόσο βαριά ου Γιάννης του σκυλί.
 Δεν φταίβει του πουτήρι ούτι κι του κρασί
 μον' φταίβειν τα κουρίτσα που κάνουν την αρχή.

2. Πολλές φορές το θασιακό ιδίωμα αντικαθιστά το φωνήεν ε με ι. Το ίδιο γίνεται και με το υ.

3. Το τραγούδι αυτό δεν ξέρουμε αν είναι γνήσιο θασίτικο. Ήταν πάντως πολύ διαδεδομένο και αγαπητό στη Θάσο και καταγράφεται πιο ολοκληρωμένα και από τον κ. Κ. Τζιάτα, που το δημοσιεύει στο ίδιο τεύχος των «ΘΑΣΙΑΚΩΝ». Η παραλλαγή όμως αυτή με το θασιακό λεκτικό ιδίωμά της είναι χαρακτηριστική και πλουτίζεται και με την προσθήκη των δύο τελευταίων στίχων.

4

Στον 'Αδη θα κατέβου⁴

Στουν 'Αδη θα κατέβου κι στουν παράδεισου
 τουν Χάρου ν' ανταμώσω δυο λόγια να του πω:
 — Χάρημ, για χάρισέ μ' σαίτις κουφτηρές
 να πάου να σαϊτέψου δυο τρεις μιλαχροινές,
 πόχειν στα χείλια βάμμα, στου μάγουλου ιλιές
 κι ανάμεσα στα στήθια χρυσές πουρτουκαλιές,
 που κόφτειν πουρτουκάλια τα λεύτηρα πιδιά.

5

Τετράστιχα

Αν θα φιλήσου ναν' λαρδί
 κι αν φάγου νάνι ψάρι
 κι αν πάρου κι κατηγουριά
 να πάρου παλικάρι.

Του μπόις είναι λιμουριά
 κι τα μαλλιά σου κλώνοι,
 χαράς ντου νιο που θ' ανεβεί
 να κόψει του λιμόνι.

Τ' παλικαριού οι ξυλιές
 ειν' γέλια κι χαρές
 κι του γέρου τα κανάκια
 σα θιρμόβραστα σπανάκια.

Πεφτ' ου γέρους μες στου στρώμα
 σα ντου γάδαρου στου χώμα.
 Πάει ου γέρους να σι φλησ',
 σάλια, μύξεις σι γιμίζ'.

4. Το πανελλήνιο γνωστό αυτό ποίημα καταγράφεται και από τον κ. Κ. Τζιάτα. Μόνο που δίνεται εδώ λίγο παραλλαγμένο και προσαρμοσμένο στο θασίτικο ιδίωμα.